

Příběhy letců RAF připomínají, že svoboda není samozřejmost

3.7.2026 - Petra Jungwirthová | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

Sedlčany si v letošním roce připomněly svého významného rodáka Jiřího Macháčka, příslušníka československého zahraničního letectva v britském Královském letectvu RAF. Slavnostní odhalení pamětní desky, zasazení stromu nesoucího jeho jméno a instalace lavičky ve tvaru letadla se staly důstojnou připomínkou člověka, který se rozhodl bojovat za svobodu své vlasti. O životním osudu Jiřího Macháčka, významu regionální paměti i odkazu československých letců jsme hovořili s historikem Ústavu pro studium totalitních režimů Tomášem Zouzalem.

Pane doktore, kdo byl Jiří Macháček a jaký byl jeho životní příběh?

Jiří Macháček patřil ke generaci mladých mužů, jejichž život zásadně ovlivnily dramatické události druhé světové války. Pocházel ze Sedlčan a stejně jako řada dalších Čechoslováků se po okupaci republiky rozhodl odejít do zahraničí a aktivně se zapojit do boje proti nacistickému Německu. Jeho služba v řadách Royal Air Force jej zařadila mezi příslušníky československého zahraničního odboje, kteří významně přispěli k porážce nacismu. Osudy těchto mužů byly často velmi složité. Museli opustit své rodiny, absolvovat náročné cesty do zahraničí a následně podstoupit tvrdý výcvik i nebezpečnou službu. Mnozí z nich riskovali život prakticky každý den. Jiří Macháček patřil právě k této generaci, která považovala obranu svobody za svoji povinnost.

Co podle vás znamená, že si právě Sedlčany svého rodáka takto připomněly?

Považuji to za mimořádně důležité. Historická paměť totiž nevzniká pouze na celostátní úrovni, ale především v regionech a místních komunitách. Právě zde lidé objevují, že významné osobnosti našich dějin pocházely z jejich města nebo obce. Když si Sedlčany připomínají Jiřího Macháčka, nevzdávají hold pouze jednomu válečnému letci. Současně připomínají celou generaci lidí, kteří byli ochotni obětovat osobní pohodlí, bezpečí a často i vlastní život ve prospěch svobody své země. Takové připomínky pomáhají vytvářet vztah k historii, který je velmi konkrétní a lidský.

Součástí připomínky byla pamětní deska, strom nesoucí jméno Jiřího Macháčka a také lavička ve tvaru letadla. Jak tuto kombinaci hodnotíte?

Velmi pozitivně. Každý z těchto prvků má svůj vlastní symbolický význam. Pamětní deska představuje tradiční formu pietní připomínky, která ukotvuje památku konkrétní osobnosti v místě jejího původu. Zasazení stromu je krásným symbolem pokračování života a předávání odkazu dalším generacím. Strom roste společně s pamětí společnosti a stává se živou připomínkou člověka, jehož jméno nese. Lavička ve tvaru letadla je pak zajímavým a současným způsobem, jak historii přiblížit veřejnému prostoru. Může zaujmout děti, mladé lidi i návštěvníky města. Podobné prvky mají velký vzdělávací potenciál, protože vyvolávají otázky a vedou lidi k zájmu o příběh konkrétní osobnosti.

„Českoslovenští letci představují symbol aktivního odporu proti totalitě a ochoty převzít odpovědnost za osud vlastní

země.“

Českoslovenští letci RAF zaujímají v české historické paměti výjimečné místo. Čím si toto postavení zasloužili?

Především svým osobním nasazením a odvahou. Tito muži odešli do exilu v době, kdy byla jejich vlast okupována a budoucnost velmi nejistá. Dobrovolně se zapojili do války a sloužili v jedné z nejnáročnějších vojenských složek. Letecká válka byla mimořádně nebezpečná. Ztráty byly vysoké a posádky často čelily extrémním podmínkám. Přesto českoslovenští letci dosáhli významných úspěchů a získali respekt svých spojenců. Jejich význam však nespočívá pouze ve vojenských výsledcích. Představují symbol aktivního odporu proti totalitě a ochoty převzít odpovědnost za osud vlastní země.

Řada letců se po roce 1948 stala obětí komunistického režimu. Jak tento paradox vysvětlujete?

Je to jedna z nejtragičtějších kapitol našich moderních dějin. Lidé, kteří bojovali proti nacismu a podíleli se na osvobození Evropy, byli po komunistickém převratu často považováni za politicky nespolehlivé. Jejich zkušenost se západním prostředím, kontakty v zahraničí nebo služba v britském letectvu byly novým režimem vnímány jako problém. Mnozí byli nuceni armádu opustit, někteří byli zatčeni, vězněni nebo znovu odešli do exilu. Právě proto jsou příběhy letců RAF mimořádné. Spojují zkušenost boje proti nacistické totalitě s následnou perzekucí ze strany komunistického režimu.

Jakou roli hraje v připomínání těchto osudů Ústav pro studium totalitních režimů?

Ústav se dlouhodobě věnuje výzkumu moderních dějin a osudům lidí, kteří se stali oběťmi totalitních režimů. Příběhy letců RAF do této oblasti jednoznačně patří. Nejde přitom pouze o akademický výzkum. Důležité je také zpřístupňování poznatků veřejnosti, organizace výstav, přednášek, publikací nebo spolupráce s regiony a místními komunitami. Velký význam mají právě podobné pietní akce. Umožňují spojit odborné poznání s veřejnou pamětí a ukazují, že historie není uzavřenou kapitolou, ale součástí naší současné identity.

Může příběh Jiřího Macháčka oslovit také mladou generaci?

Jsem přesvědčen, že ano. Mladé lidi často oslovují konkrétní lidské příběhy více než obecné dějiny. Když zjistí, že člověk z jejich města nebo regionu prošel mimořádným životním osudem, začnou historii vnímat jinak. Jiří Macháček nebyl abstraktní historickou postavou. Byl to člověk, který vyrůstal v konkrétním prostředí, měl rodinu, přátele a své plány. Přesto se v rozhodující chvíli rozhodl jednat a převzít odpovědnost. Takové příběhy mají schopnost inspirovat i dnes.

Co byste si přál, aby si návštěvníci slavnostního aktu v Sedlčanech odnesli?

Především vědomí, že svoboda a demokracie nejsou samozřejmostí. Generace Jiřího Macháčka musela o tyto hodnoty bojovat a mnozí za ně zaplatili velmi vysokou cenu. Současně bych byl rád, kdyby si lidé uvědomili, že velké dějiny se skládají z konkrétních lidských osudů. Právě jejich připomínání nám pomáhá lépe porozumět minulosti i současnosti. Příběhy letců RAF nám totiž stále připomínají, že odvaha, odpovědnost a služba vlasti mají svůj význam i v dnešní době.

AUTOR: PETRA JUNGWIRTHOVÁ

FOTO: ÚSTR / Jakub Šafránek a MĚSTO SEDLČANY / Marek Janeček

<https://www.ustrcr.cz/pribehy-letcu-raf-nam-pripominaji-ze-svoboda-nikdy-neni-samozrejmost>